

Debattartikel införd i Östgöta-Correspondenten den 2 juli 2003: **Friskolorna gynnar skolutvecklingen i landet**

I Östgöta-Correspondenten den 25 juni ondgör sig de båda socialdemokratiska riksdagsledamöterna Louise Malmström och Fredrik Olovsson över allt elände som fristående skolor sägs ställa till med. Med utgångspunkt i påstådda missförhållanden på friskolorna och att möjligheten för elever och föräldrar att välja en friskola riskerar att urholka kommunernas ekonomi, anser de att kommunerna ska ha mer att säga till om när det gäller bland annat insyn och kvalitetsgranskning.

Debatten om friskolor måste nyanseras. Bland de politiker som är negativa till friskolor utmålas dessa ofta som rena rama Vilda Västern, där total laglöshet råder och kommunerna inte kan göra annat än att maktlösa stå och titta på. Detta är så långt från sanningen man kan komma.

Landets fristående skolor, och de ca sex procent av Sveriges elever som går där, omfattas i själva verket av en betydligt mer rigorös kontroll och tillsyn än de kommunala skolorna. Det är Skolverket som utfärdar tillstånd för fristående skolor och det är också Skolverket som sköter tillsynen. Om friskolan visar på brister som inte åtgärdas, mister skolan sitt tillstånd och får stänga igen. För oss som arbetar med fristående skolor är denna myndighetsutövning en garant för att tillsynen sker på ett korrekt och objektivt sätt. Med den nya organisation som Skolverket nu bygger upp kring tillsyn och genom ett alldeles färskt regeringsuppdrag som Skolverket fått och som handlar om att utveckla och förbättra metoderna för tillsyn av friskolor, borde även den mest friskolenegativa i det här landet vara nöjda med kontrollen. På Friskolornas Riksförbund kan vi bara beklaga att de kommunala skolorna inte får samma tillsyn – det skulle behövas.

Tvärtemot vad debattörerna påstår ger lagstiftningen kommunerna rätt till insyn i friskolans ekonomi, vilket egentligen inte är något konstigt, eftersom det är kommunen som betalar ut ersättning till friskolan. Dessutom är friskolan skyldig att ingå i den uppföljning och utvärdering som kommunen har för sina kommunala skolor.

Debattörerna utmålar också friskolorna som ett slags Sodom och Gomorra för ekonomiska lycksökare. Att starta en fristående skola är inget hafsværk för vem som helst. Det är ett stort och ansvarsfullt projekt och de bidrag som skolorna får från kommunen ger inte utrymme för några ekonomiska marginaler. En nystartad skola behöver ett visst elevunderlag för att kunna täcka de fasta kostnaderna och ofta är elevunderlaget inte tillräckligt stort förrän skolan är inne på det tredje verksamhetsåret. Få friskolor drabbas av så stora ekonomiska problem att de tvingas till konkurs eller nedläggning. De senaste åren har en handfull konkurser rapporterats och enligt Skolverket har det inte inträffat en enda konkurs under det senaste året.

Allt oftare på senare tid har friskolor i debatten fått skulden för de ekonomiska besparingar som nu sker på många håll i den kommunala skolan. Det är inte friskolornas fel att man måste spara i de kommunala skolorna i landet. Möjligheten att välja skola, och det handlar också om möjligheten att välja en annan kommunal skola än den som kommunen anvisar, innebär att kommunens tjänstemän, har fått ytterligare en parameter, förutom födelsetal och in/utflyttning i kommunen att ta hänsyn till i sin skolplanering. Under en övergångsperiod kostar det lite mer när en ny skola etablerar sig. Efter några år borde man dock ha lärt sig att ta hänsyn till även denna parameter och låta den slå igenom i den kommunala planeringen genom en förändrad organisation.

De allra flesta av landets fristående skolor har sitt ursprung i ett engagemang och en vilja hos föräldrar och lärare att ge alla barn den allra bästa skolan. En rapport som kom från Skolverket i vintras uppger de flesta av landets kommuner att möjligheten att välja skola gynnat den pedagogiska utvecklingen i skolan samt att elevers, föräldrars och lärares engagemang och inflytande har ökat.

Ingen elev är tvungen att gå i en friskola. Varje friskola är ett resultat av föräldrars och elevers aktiva val. Friskolorna måste, till skillnad från de kommunala skolorna, förtjäna sina elever varje dag. De som väljer en friskola gör det inte för att det är en friskola. De gör det helt enkelt för att det är en bra skola, ofta liten, med engagerade lärare och en bra pedagogik. Det är alla barns rätt att få gå i den bästa skolan, oavsett vem som råkar vara huvudman för den, som borde vara det viktigaste politiska uppdraget. Och det är detta den viktiga skoldebatten borde handla om.

Tomas Johansson
Ordförande i Friskolornas Riksförbund